

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа (“Службен весник на Република Македонија“ број 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), член 21 став 2 и член 22 став 2 од Законот за средното образование (“Службен весник на Република Македонија“ број 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03,67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11 и 51/11) и член 7 алинеја 5 од Законот за стручно образование и обука (“Службен весник на Република Македонија“ број 71/06, 117/08, 148/09 и 17/11), министерот за образование и наука донесе наставна програма по **програмирање на компјутерски управувани машини - избран за III година** машинска струка – образовен профил техничар за компјутерско управување за учениците во средното стручно образование

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

**ПРОГРАМИРАЊЕ НА КОМПЈУТЕРСКИ УПРАВУВАНИ МАШИНИ
ИЗБОРЕН
III година**

МАШИНСКА СТРУКА
Техничар за компјутерско управување

Скопје, 2011 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: програмирање на компјутерски управувани машини - изборен

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: техничар за компјутерско управување

1.2.2. Струка: машинска

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за наставниот профил

1.4. Година (фаза) на изучување на наставниот предмет

Трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

Изборен предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

Ученикот:

- управува со ЦНЦ машините: рачно и програмски;
- го применува нумеричкото управување;
- применува постапката за подготовка и стегање на работниот предмет;
- применува постапката за подготовка, подесување и сместување на алатите;
- составува програми за обработка на посложени машински делови;
- составува техничка документација,
- применува норми и насоки за обезбедување на квалитет на процесот и производот,
- употребува стручна литература, техничка и технолошка документација,
- ги почитува техничките прописи и стандарди при работата,
- стекнува стручно теоретски и практични знаења и вештини потребни за изработка на комплексни работни задачи,
- ги вреднува резултатите на својата работа,
- ги почитува прописите за сигурна работа,
- користи современа информациска технологија,
- владее со стручната терминологија,
- се оспособува за самостојна и тимска работа, стручно одлучување и усвојување нови знаења.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

Основните знаења учениците ги имаат стекнато преку наставните предмети: информатика, технологија на обработката.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат. целини и меѓу предметите
1	2	3	4	5
1. УПРАВУВАЊЕ СО ЦНЦ СТРУГ	8	Ученикот: <ul style="list-style-type: none"> – се запознава со координатниот систем на машината; – разликува апсолутен и релативен мерен систем; – го согледува начинот на работа на управувачката единица; – внесува програма во управувачката единица рачно и со помош на компјутер; – ги разликува и определува карактеристичните точки на машината; – врши регулација на бројот на вртежите и резната длабина; – определува нулта точка на обработуваниот предмет; – задава стартна точка на алатот.	Објаснување, демонстрирање, практично покажување, организирање работа во парови или индивидуално.	

2. ПОДГОТОВКА НА АЛАТОТ ЗА ЦНЦ СТРУГ	6	<ul style="list-style-type: none"> – Се запознава со алатите за обработка на ЦНЦ струг; – поставува и прицврстува алати во брзоизменливи држачи или во револверска глава; – врши преднагодување на алатот со оптички уред за преднагодување; – опишува постапка за преднагодување со механички уред; – ја дефинира корекцијата на алатот; – ја внесува корекцијата за алатот во програмата. 	<p>Објаснување, демонстрирање, практично покажување, организирање работа во парови или индивидуално.</p>	
3. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ЦНЦ СТРУГ	24	<ul style="list-style-type: none"> – Применува циклуси за надворешно и внатрешно стругање (надолжно и попречно); – програмира обработка на делови кои имаат навој и површини со жлеб користејќи ги соодветните циклуси; – применува помошни функции за рачно програмирање на стругот: – изработува програма за обработка на машински дел со сложени површини, – применува подпрограми при рачното програмирање, – врши проверка на програмата со симулација, – изработува техничко - технолошка документација. 	<p>Објаснување, покажување одредување нулта и стартна точка, појаснување, одговарање, изработување програма со изучените функции, вршење симулација, поставување прашања, дискутирање за изработената задача, организирање посета на работни организации.</p>	

<p>4. УПРАВУВАЊЕ СО ЦНЦ ГЛОДАЛКА</p>	<p>8</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Се запознава со координатниот систем на глодалката; – разликува апсолутен и релативен мерен систем; – го согледува начинот на работа на управувачката единица; – внесува програма во управувачката единица рачно и со помош на компјутер; – ги разликува и определува карактеристичните точки на машината; – врши регулација на бројот на вртежите и резната длабина; – определува нулта точка на обработуваниот предмет; – задава стартна точка на алатот. 	<p>Објаснување, демонстрирање, практично покажување, организирање работа во парови или индивидуално.</p>	
<p>5. ПОДГОТОВКА НА АЛАТОТ И ПРИБОРОТ ЗА СТЕГАЊЕ КАЈ ЦНЦ ГЛОДАЛКА</p>	<p>6</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Разликува алат за обработка со глодање; – ги подготвува потребните алати за работа; – користи стезни чаури за стегање на алатот во држачот; – врши стегање на алат со насаден трн; – врши преднагодување на алатот со метода на тангирање и со помош на компаратор; – набројува прибор за стегање на работниот предмет; – дефинира корекција на алатот; – внесува корекција на должината на алатот во програмата; – применува паралелна стега со граничник и стегалки со наклон; – поставува работен предмет во машински стезни глави и плански плочи. 	<p>Објаснување, демонстрирање, практично покажување, организирање работа во парови или индивидуално.</p>	

<p>6. ПРОГРАМИРАЊЕ НА ЦНЦ ГЛОДАЛКА</p>	<p>20</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Применува помошни функции за рачно програмирање на глодалката; – анализира функција за дефинирање и промена на алатот; – користи циклуси за изработка на џеб, обработка со дупчење и развртување; – дефинира функции за корекција на патот на алатот; – користи подпрограми при рачното програмирање; – составува програмска листа; – внесува програмска листа во меморијата на машината или со помош на компјутер; – врши проверка на програмата со симулација на плотер или на компјутер, – изработува техничко - технолошка документација. 	<p>Објаснување, покажување, одредување нулта и стартна точка, појаснување, одговарање, изработување програми со изучените функции, вршење симулација, поставување прашања, цртање пат на алатот, тестирање на програмата, дискутирање за изработената задача, организирање: тимска работа, посета на работни организации.</p>	
---	------------------	---	---	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

Според зацртаните цели на наставниот предмет **програмирање на компјутерски управувани машини - изборен** ќе се применуваат следните наставни методи: фронтална, демонстрација, дискусија, решавање на нови проблеми, решавање на стари проблеми, активна демонстрација на учениците, индивидуална работа, учење преку сопствено откривање и др.

Активностите на ученикот ќе се искажуваат на следниот начин: да набљудува, да слуша, да прибележува, да скицира, да работи индивидуално или во група, да решава проблеми, да изработува домашна проектна задача, да симулира одредена програма, по можност практично да изработи проектна задача.

Активности на наставникот: планира, прави подготовки (просторни, наставни средства, дидактичко - методски), дава насоки, набљудува, помага, надгледува работа на групи и поединци, презентира информации, демонстрира, ја следи и вреднува својата и работата на ученикот, воспоставува позитивна комуникација со учениците, организира индивидуална и тимска работа на учениците, организира посета на погони каде има автоматски и компјутерски управувани машини .

4.3. Организација и реализација на наставата

Воспитно - образовната работа по наставниот предмет **програмирање на компјутерски управувани машини - изборен** се реализира во специјализирана училница опремена со дидактички ЦНЦ машини, во која секој ученик има работно место со компјутерска техника. Наставниот предмет е застапен со два часа неделно, во две полугодија во трета година.

4.4. Наставни средства и помагала

Со цел ефикасно да се постигнат зацртаните цели на наставниот предмет **програмирање на компјутерски управувани машини- изборен** потребно е да се користат: дидактички ЦНЦ машини, компјутери, ЛЦД проектор, графоскоп, модели на машински елементи и делови. Потребната литература како за наставниците, така и за учениците е учебник по програмирање на компјутерски управувани машини, техничка енциклопедија, и литература од интернет за оваа област.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши перманентно преку писмено проверување по секоја завршена тематска целина, согласно конкретизираните цели во рамките на тематската целина, како и залагањето и активноста на ученикот во текот на наставата. Вреднувањето ќе се врши со различни постапки, форми и инструменти, врз основа на изработените индивидуални вежби, како на хартија, така и со компјутер. Доколку ученикот не ја совладал наставната програма, ќе се организира дополнителна настава. Ако по завршената дополнителна настава ученикот ги нема постигнатото ниво на препознавање и репродукција на целите од наставната програма се постапува согласно законот за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРЕДМЕТНИОТ КУРИКУЛУМ

6.1. Основни карактеристики на наставниците

При изборот на наставникот за наставата по **програмирање на компјутерски управувани машини - избран** треба да се задоволат одредени стандарди со кои ќе се постигне висок квалитет и професионализам во процесот на работењето. Покрај условите предвидени со Законот за средно образование, наставникот треба да е физички и психички здрав, да ги почитува основните етички норми на однесување, да поседува комуникациски способности, да поседува стручно знаење и способност, да чувствува љубов и афинитет за работа со деца, нагласени организациони способности, креативен кон промените и осовременувањето во наставата.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по наставниот предмет **програмирање на компјутерски управувани машини - избран** ја реализираат кадри со завршени студии по машинство VII степен на образование, со здобиена педагошко - психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард на простор за наставниот предмет

Воспитно - образовната работа по овој наставен предмет се реализира во кабинет опремен со дидактички ЦНЦ машини и компјутерска техника.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај, 2011 година

7.2. Состав на работната група:

1. Ридван Зекири, советник по машинска и сообраќајна група предмети во ЦСОО – Скопје, координатор
2. Д-р Симеон Симеонов, професор, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
3. Драган Стојановиќ, дипл. маш. инж., СОТУ “Горги Наумов” - Битола
4. Јулијана Гаврилова, дипл. маш. инж., СОУ „Гошо Викентиев” – Кочани
5. Благојчо Арсов, Раководител на погон Машинска обработка, Руен Кочани
6. Зоран Басовски, Раководител на погон Алатница, Руен Кочани

- **Благодариме на дадената помош, за изработка на наставната програма, од страна на Корпорацијата КАРАНА која го спроведува УСАИД Проектот за конкурентност.**

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: септември 2011 година

Одобрил:

Зеќир Зеќири, директор

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **програмирање на компјутерски управувани машини - изборен за III година** машинска струка – образовен профил техничар за компјутерско управување за учениците во средното стручно образование, на предлог на Центарот за стручно образование и обука ја донесе

Министер,

на ден, _____
Скопје

_____
м-р Панче Кралев